

TOTEM

Tidsskrift ved Religionsvidenskab,
Institut for Kultur og Samfund, Aarhus Universitet
Nummer 34, efterår 2014
© Tidsskriftet og forfatterne, 2014

Moderne Kristendom

Præsten og resten
Diskrepanser mellem trosmodeller i den danske folkekirke

Af stud. mag.
Astrid Midtgaard Hanssen

Indhold

1. Indledning	3
2. Magtforskydninger i kristendommen	3
3. Grøsbøllsagen	3
3.1 En sten i skoen	4
4. Modeller for tro	5
4.1 Den fastfrosne præsterolle	5
5. Spørgsmål og perspektiver	6
6. Konklusion	6
7. Litteraturliste	7

1. Indledning

Præsten Thorkild Grosbøll vakte i 2003 stor forargelse blandt almindelige danskere ved at sige, at han ikke tror ”på en skabende og opretholdende Gud, ikke på en opstandelse eller evigt liv” (Steensgaard 2003). Grosbøllsagen er således interessant, fordi den peger på det spændingsfelt, der eksisterer mellem præsten og resten inden for den danske folkekirke i dag. Dette skyldes bl.a. ændrede magtforhold inden for kirken samt teologiens ændrede rolle i samfundet som helhed.

På baggrund af de magtforskydninger, der kendetegner moderne kristendom ifølge sociologen Linda Woodhead redegøres der for Grosbøllsagen og Grosbølls kristendomsforståelse, som den kommer til udtryk i *En sten i skoen* (2003). Dernæst vil jeg belyse diskrepansen mellem eliten og flertallet i den danske folkekirke ved hjælp af Cecilie Rubows to modeller for, hvad man opfatter som religiøs tro. Påstanden er, at denne diskrepans samt de magtforskydninger, Woodhead påpeger, betyder, at folkekirkemedlemmerne fastholder præsten i en særlig rolle, der ikke har udviklet sig i takt med teologien.

2. Magtforskydninger i kristendommen

Ifølge Woodhead (2004) er der i den moderne kristendom sket en række magtforskydninger:

- Internt: Magten kommer ikke længere oppefra (eliten), men nede fra (den brede befolkning) (Woodhead 2004, 333-335)
- Eksternt: Teologien er ikke længere ”the queen of the sciences”, men har mistet kulturel magt (”the displacement of theology”) (ibid. 361)
- Marginaliseringen af teologien er især et problem for protestantisk kristendom, hvor præsten er tæt knyttet til teologien (som ekspert)
- Disse magtforskydninger skyldes generelle samfundsmæssige forandringer, hvor gamle autoritære magtstrukturer opløses – et skift fra *autoritet* til *autenticitet* (ibid. 333)

3. Grosbøllsagen

Grosbøllsagen er et eksempel på, hvad der sker i et system, hvor magten kommer nedefra, og hvor de teologiske diskussioner ikke længere trænger nedad i systemet.

- Udgivelsen af *En sten i skoen* (2003) går relativt ubemærket hen (Hauge 2005, 20)
- Først efter et interview i *Weekendavisen* (Steensgaard 2003) starter debatten i ”den brede befolkning”, bl.a. om hvorvidt man kan være præst i den danske folkekirke uden at tro på Gud (Nielsen 2009, 72)
- Grosbøll bliver fritaget for tjeneste og kommer under skærpet tilsyn
- Den religiøse debat startes således ”nedefra” og ikke af teologien

3.1 En sten i skoen

I Grosbøll (2003) afvises den klassiske teisme og der plæderes for, at vejen ind i kristendommen må gå gennem Jesus som menneske, hvis den skal have relevans i en moderne kontekst.

Gudsforestilling:

- Tager udgangspunkt i religionskritikken: Vi lever i et nyt verdensbillede og kan derfor ikke fastholde et forældet, teistisk gudsbillede (Grosbøll 2003, 43)
- ”Guds død” er noget positivt: Gud er blevet menneske, og dermed kan vi nærme os Jesus som menneske og næste (ibid. 91). Reducerer gudsbegrebet til Jesus
- Eksistentielt perspektiv: fokus på livet i nuet

Jesus:

- Ikke interesseret i den historiske Jesus, men den ”figur” han er blevet i kraft af sin virkningshistorie (ibid. 42)
- ”Tømreren” Jesus er et korrektiv til et falsk, vertikalt gudsbillede. Gud blev menneske for at lære mennesket at elske sin næste på den rette måde (ibid. 71)

Kristendommens relevans i dag:

- Kristendommen kan fungere ”profetisk” i forhold til samfundet (kulturkritisk, fx kritik af ”fromhedsinvalider” (ibid. 48))
- Betragter Bibelen som litteratur på linje med Shakespeares og Homers værker (ibid. 42) – er hævet over tiden og har fået selvstændigt liv og dermed betydning for os i dag

Teologisk tradition:

- Afvisningen af ”barnetro”: parallel til sagen om ”det evige liv” som P.G. Lindhardt startede 60 år tidligere (Lindhardt 1981)
- Parallel til Sløk (1985): Bibelen får relevans i dag, hvis man betragter den som fortælling – for som myter er de altid præsentiske og ”sande” (Sløk 1985, 98)

4. Modeller for tro

Rubow (2000) arbejder med to modeller for, hvad det vil sige at tro inden for folkekirken i dag. Begge modeller siger noget om, hvordan man forestiller sig spektret fra troende til ikke-troende udfolder sig i forhold til parametrene identitet, ontologi og bibelsyn.

Den dominerende model:

- En sand troende kristen læser Bibelen bogstaveligt og tror på ”det overnaturlige”, dvs. har en packaged religion
- En ikke-troende er ateist, læser Bibelen symbolsk og tror ikke på ”det overnaturlige” (Rubow 2000, 153)
- De færreste danskere har en tro, som den beskrives i denne model, men sådan forestiller man sig, troende (og i særdeleshed præsterne) tror

Den alternative model:

- Fremherskende blandt teologer og præster (ibid. 159)
- En troende læser Bibelen som myter (evt. med historiske elementer), og man beskæftiger sig med det eksistentielle, jf. Grosbøll
- En ikke-troende (kulturradikal) læser Bibelen som profanhistorie og beskæftiger sig med det rationelle
- Grosbøll kan i denne model være kristen uden at tro på Bibelens mirakler eller en teistisk Gud

Dvs. der er en diskrepans mellem elitens og folkets forestillinger om, hvad det vil sige at tro.

4.1 Den fastfrosne præsterolle

Hvorfor eksisterer denne diskrepans mellem præsten og resten stadig?

Vikarierende tro:

- I dag er de fleste folkekirkemedlemmer ”baggrundskristne”, for hvem kirken er en fjern men vigtig bærer af traditionen (Krogdalen og Gottfredsen 2012, 75-77)
- For dem fungerer præsten som stedfortrædende i tro (Grace Davie: ”vicarious religion”) (ibid. 78) – en tro der falder inden for den dominerende model

Kontekstuel teologi:

- Præsterne i den danske folkekirke er formet af den lutherske embedsteologi, men menigheden ser dem snarere som en slags *shamaner*, dvs. med en særlig forbindelse til det guddommelige
- De formidler derfor et gudsbillede, de ikke nødvendigvis står inde for (Rubow 2005, 212; 221)
- *Præsterollen* er fastfrosset i forhold til den generelle forandring i kristendommen – måske fordi de teologiske diskussioner ikke længere trænger igennem til den brede befolkning?

5. Spørgsmål og perspektiver

- Skal kløften mellem præsten og resten accepteres, eller skal man forsøge at bygge bro? Og hvor kan diskussionerne foregå? I kirkerummet, hvor kun de troende dukker op? I medierne, hvor det religiøse sprog er nedtonet, og præsterne oftere fungerer som vejledere i livets store spørgsmål?
- Danskerne mangler et religiøst sprog, diskussionen kan føres i – og teologer som Grosbøll henvender sig i deres skrifter til en akademisk elite
- Ligesom Grosbøll og Lindhardt: Cupitt (2000) som eksempel på elitens forsøg på en senmoderne frisættelse af traditionssystemet, men med plads til ”barnetro”

6. Konklusion

Grosbølls gudsbillede og brug af Bibelen lægger sig i forlængelse af en teologisk tradition, men den brede befolkning har stadig en anden forventning end eliten om, hvad det vil sige at tro religiøst. På den ene side har teologien nemlig tabt kulturel magt, så teologiske diskussioner trænger ikke længere igennem til resten af samfundet. På den anden side kommer magten i dag i høj grad nedefra, så det er flertallets forventninger til præstens rolle og tro, der bliver definerende – ikke elitens.

7. Litteraturliste

Cupitt, Don

2000 *Efter Gud – Gudernes komme, gudernes bortgang og religionen efter guderne*, Forlaget Anis

Grosbøll, Thorkild

2003 *En sten i skoen*, Forlaget Anis

Hauge, Hans

2005 ”Om den æstetiske kirke”, in: Hauge og Brandt-Pedersen, eds., *Gud efter Grosbøll*, Frederiksberg: Forlaget Anis

Krogsdal, Iben og Gottfredsen, Rikke

2012 ”Folket i folkekirken: de troende, de baggrundskristne – og dem, der gør-det-selv”, in: Thomsen, Marie og Borup, Jørn, eds., *Samtidsreligion – levende religion i en foranderlig verden*, Univers

Lindhardt, P.G.

1981 *Optryk – udvalgte prædikener og foredrag 1950-1981*, Aros, Aarhus

Rubow, Cecilie

2000 *Hverdagens teologi – folkereligiøsitet i danske verdener*, Forlaget Anis

Rubow, Cecilie

2005 ”Medieringer af gudstro i pastoral praksis i Den Danske Folkekirke”, in: Højsgaard og Raun Iversen, eds., *Gudstro i Danmark*, Forlaget Anis

Sløk, Johannes

1985 *Da Gud fortalte en historie*, Centrum

Steensgaard, Pernille

2003 ”Præsten tror ikke på gud”, in: *Weekendavisen* 23. maj 2003, 1. sektion, s. 12

Nielsen, Marie Vejrup

2009 "Transformationer i Folkekirke kristendommen i Danmark i dag",
Religionsvidenskabeligt tidsskrift 53, 63-79

Woodhead, Linda

2004 *An introduction to Christianity*, Cambridge University Press, New York